

**Mannspanelets konklusjonsnotat-
med panelets anbefalinger til tiltak**

Oslo 3. mars 2008

Innledning

Regjeringen skal i løpet av 2008 legge frem en stortingsmelding om menn og likestilling. Mannspanelet støtter dette arbeidet, da erfaringer viser at samfunnet har en rolle å spille i likestillingsspørsmål.

Likestilling mellom kvinner og menn er viktig. Gjennom en lang kamp, i hovedsak drevet av kvinner, har likestilling mellom kvinner og menn kommet langt i Norge, både i europeisk og global målestokk. Det er utviklet omfattende lovgivning som skal hindre kjønnsdiskriminering.

Kvinnens utdannelsesnivå, deltakelse i arbeidslivet og politikk, og grad av økonomisk selvforsørgelse er blant verdens høyeste. Likevel har Norge et av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene i hele OECD-området. Det forklarer hvorfor det til dels er store lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, sammen med mange andre faktorer som valg av utdanning, grad av deltidsarbeid, hvor arbeidsplassen er, foreldrepermisjon og styrke i forhandlinger med arbeidsgivere. Det er uakseptabelt at kjønn fører til ulikelønn.

Når kvinner opplever at menn deltar mindre i hjem og/eller i forhold til barn, selv om mange ønsker dette, blir det viktig å fokusere på hvilke andre forhold som virker inn. Manglende innsats fra menns side henger i sterk grad sammen med uheldige mønstre i arbeidslivet. Det er i dag ikke nødvendig for arbeidsgiver å ta hensyn til at også menn er foreldre. Det skyldes blant annet at offentlige ordninger ikke likebehandler kvinner og menn som foreldre fra starten av. Slike holdninger og ordninger kan og bør endres.

Dette viser at kvinner og menn likevel ikke har like muligheter på alle områder. For å komme videre må likestillingsutviklingen sees som en felles interesse for kvinner og menn. Menn bør bidra til at kvinners muligheter og rettigheter styrkes på mange områder. På noen områder bør også menns muligheter og rettigheter styrkes.

Ofte blir emnet behandlet mer som et spørsmål om moral, enn om praksis. For at menn skal kunne endre sin situasjon, kreves forståelse både hos menn selv og hos kvinner. De fleste menn ønsker bedre balanse mellom hjem og jobb, tid til omsorg, livskvalitet og et likestilt forhold til kvinner. Er det holdningene som ikke stikker dypt nok - eller er det praktiske hindringer som stopper en slik utvikling? Det ligger ingen motsetning i å kjempe for at både kvinner og menn får styrket sine rettigheter. Panelet mener tvert imot at bedre rettigheter for menn kan bidra til at vi oppnår full likestilling

Mannspanelet ber Regjeringen komme med konkrete tiltak som kan gi resultater raskt. Noen forslag skisseres i dette notatet. Videre bør Regjeringen legge frem tiltak som det bør jobbes med over tid, særlig når det gjelder å bryte ned den kjønnsdelingen vi i dag ser i samfunnet, både i arbeidslivet og fritidsområdet. Det bør også settes av ressurser til forskning på områder hvor det i dag er til dels store mangler.

Oppvekst og sosialisering

”Barns beste” er formulert som en overordnet retningsgiver i FNs Konvensjon om Barnets Rettigheter, i Norge kalt Barnekonvensjonen. Formålet er at ”barns beste” ikke skal komme i annen rekke i forhold til andre tungtveiende interesser. En utfordring med konvensjonen som rettesnor er at kunnskapen om innholdet ikke er vel forankret hos relevante myndigheter. Samtidig bør det ikke brukes for å skjerpe konflikter mellom barn og voksne, det skal først og

fremst være en løsningsfokusert vei ut av konflikter. Når det gjelder spørsmål knyttet til barns oppvekst og sosialisering må forskningsbasert kunnskap legges til grunn for analysen av hva som er til barnets beste.

Myndighetene oppfordres til å videreutvikle solide, faglig forankrede kurstilbud til foreldre for å bedre så vel samarbeid, som deltagelse i barnas oppvekst. En ber spesielt om at det blir utformet kunnskapsbasert veiledning som bevisstgjør foreldre på tidlig kjønnsrollelæring, som kan hindre mulighetene for frie og utradisjonelle yrkesvalg og karrierevalg. Dette må gjelde både jenter og gutter.

Norsk skole er fortsatt en arena for reproduksjon av kjønnsstereotype roller. Det må bli et sentralt politisk mål å utvikle en skole som ikke lenger virker slik. I dag ser vi at gutter er overrepresentert blant elever med dårlige karakterer, og blant dem som ikke fullfører videregående skole. Det er nær sammenheng mellom arbeidet med å redusere kjønnsforskjeller i skolen, og målet om at skolen heller ikke skal produsere systematiske sosiale forskjeller. Mannspanelet vil derfor vise til stortingsmeldingen om sosiale forskjeller i skolen, og de tiltakene som drøftes der. Tidlig oppfølging av elever, med tidlig innsats for tilegning av basisferdigheter innen lesing og skriving, er avgjørende. En skoledag som legger mer vekt på fysisk aktivitet vil også være viktig for mange gutters trivsel.

Kjønnet mobbing og seksuell trakassering er et omfattende problem i norsk skole, og rammer både jenter og homofile. Det trengs en nasjonal strategi for å bekjempe slik trakassering.

Kjønnsespesifikk rolleutvikling varierer også i et sentrum-periferi-perspektiv. Strukturelle utviklingstrekk med generell sentralisering og større konkurranse om arbeidskraft, medfører regionalt ulike utfordringer.

Mannspanelet vil peke på at barn og foreldre utsettes for et sterkt press fra reklame og forbrukerindustri, som opprettholder og forsterker kjønnsstereotype roller allerede fra fødselen av. NRKs allmennkringkasterfunksjon har vært et viktig bolverk mot uønsket påvirkning av kommersielle interesser. Det er viktig at denne funksjonen ikke ytterligere nedbygges, men styrkes. Det må bl.a. sette fokus på leketøysindustriens stadig sterkere vektlegging av kjønnsstereotype roller.

Barn må møte mannlige rollemodeller i barnehagen og skolen. Det er derfor viktig å legge forholdene bedre til rette for rekruttering av menn. Den pedagogiske opplæringen av førskolelærere må i større grad ta opp i seg et kjønnsperspektiv.

Mannspanelets anbefalinger

1. Regjeringen bør lage en strategi for hvordan reproduksjon av kjønnsstereotype roller i skolen kan bekjempes. En slik strategi kan utvikles i form av en stortingsmelding eller egen handlingsplan i tilknytning til arbeidet mot sosiale forskjeller i skolen. Det bør særlig fokuseres på situasjonen i distrikts-Norge og for gutter med minoritetsbakgrunn.
2. Arbeidet mot kjønnsbasert mobbing og seksuell trakassering i skolen må prioriteres. Det bør det utarbeides en omfattende kartlegging av omfanget av slik trakassering på norske skoler.
3. Barnehager og skoler bør bli mer bevisste på kjønnsroller og hvordan disse dannes. I dag sosialiseres gutter og jenter inn i kjønnsstereotype roller. Skoler og barnehager må kvalifisere gutter og jenter til å bli fullverdige mennesker på tvers av kjønnsstereotype holdninger.

4. Mannspanelet ber myndighetene videreutvikle solide, faglig forankrede kurstilbud til foreldre for å bedre samarbeid og deltagelse i barnas oppvekst.

Utdanning og yrkesvalg

Det er to store utfordringer for gutter innenfor utdanningsfeltet. Gutter gjør det jevnt over dårligere enn jenter i de fleste fag på skolen. Det er en utfordring fordi samfunnet stiller stadig høyere krav til utdanning og kompetanse, og mange av de manuelle jobbene som tidligere var besatt av menn, er i ferd med å forsvinne. Det er samtidig fortsatt klar kjønnsprofil på mange fagretninger i den videregående skolen og innen høyere utdanning. Målet er ikke å presse flere til å velge et fagområde mot sin vilje, men å bryte ned barrierer hvis de hindrer den enkelte fra å ta det valg som passer ham eller henne best mulig. Vi vil oppfordre til økt satsing på å få flere kvinner i mannsyrker og flere menn i tradisjonelle kvinneyrker. Vi vil spesielt framheve behovet for flere menn i barnehage, skole og helse- og omsorgsyrker.

Mannspanelets anbefalinger

1. Tidlig start på lese- og skriveopplæring. Gi rom for at også gutter får lese litteratur de er tiltrukket av. Det viktigste er å få barn til å lese, ikke primært hva de leser.
2. Det må gis mer tilpasset opplæring og større rom for å velge praktiske fag på ungdomstrinnet og i videregående skole. Nødvendig teori i yrkesfagene må formidles langt mer praktisk.
3. Myndighetene bør drive systematisk satsing på rekruttering av mannlige lærere, førskolelærere og helsearbeidere.
4. For å få flere menn til å velge kvinnedominerte yrker, er det viktig å vise frem mannlige rollemodeller i disse fagene.
5. Myndighetene bør se på hvordan kvinnedominerte yrker markedsføres overfor gutter.
6. Sats systematisk på å beholde menn som utdanner seg innenfor omsorgsyrker. Det er spesielt høyt frafall av menn under utdanningsforløpet og kunnskapen om årsakene til dette bør økes.
7. Offentlig sektor som er særlig dominerende innen utdannings-, helse- og omsorgsyrker, bør være en attraktiv arbeidsplass for å tiltrekke menn. Dette kan blant annet gjøres ved å tilby flere fulle og faste stillinger, og økte karrieremuligheter.
8. Arbeidslivets parter bør utfordres til videreutvikling av lærlingeordningen, herunder aktiv rekruttering av jenter til mannstradisjonelle fag og gutter til kvinnetradisjonelle fag.
9. Yrkesveiledningen i skolen må bli bedre og mer profesjonell. Målet er å høyne kvaliteten og gi den enkelte større sjanse til å ta gode, informerte og trygge valg. Dette vil kunne motivere flere til å velge utradisjonelt.
10. Både verneplikt og førstegangstjeneste må gjelde likt for kvinner og menn, med sesjon i to deler som foreslått av Forsvarssjefen.
11. Mannspanelet ber regjeringen igangsette forskning på årsaker til at en høy andel gutter med minoritetsetnisk bakgrunn ikke fullfører videregående skole. Nødvendige tiltak må igangsettes slik at flere gutter med etnisk minoritetsbakgrunn fullfører videregående skole.

Gunnar Holmen og Aslak Mikal Mienna reserverer seg mot pkt. 10.

Menn og omsorg for barn

Forskningen slår fast at det er til barnets beste å ha mest mulig kontakt med begge foreldrene. Både i familien og eventuelt etter et samlivsbrudd er det viktig å legge til rette for dette. I dag bor for eksempel over 80 prosent av alle barn etter samlivsbrudd sammen med mor mens far får en redusert samværsrett. Dette er en åpenbar skjevhet.

Et viktig virkemiddel til å skape god kontakt mellom barn og foreldre er foreldrepermisjonen. Foreldrepermisjonen må imidlertid baseres på et prinsipp som fører til bedre fordeling mellom foreldrene. Det er viktig at begge foreldrene knyttes til barnet så tidlig som mulig i barnets liv. Det er viktig både for at barnet skal utvikle trygge relasjoner til begge foreldre, for at foreldre skal være trygge på egen og hverandres relasjon til barnet, og at avbrudd fra jobb blir likere fordelt.

Det er viktig for menn at det blir formaliserte rettigheter i forhold til ansvar for barn, men Mannspanelet vil også sterkt oppfordre menn til å ta et eget ansvar for å øke omsorgen for egne barn. Større ansvar og mer omsorg fra far er et gode for barn i hverdagen.

I saker med voldelige foreldre der barnet ikke ønsker kontakt med voldsutøver etter samlivsbrudd, kan prinsippet om størst mulig samvær med begge foreldrene fungere mot sin intensjon, som voldsutøvers rett til kontakt med barnet, på tvers av barnets beste. Det finnes i dag mye dokumentasjon på skadene barn tar av å være vitne til/utsatt for vold i sin oppvekstfamilie.

Mannspanelets anbefalinger

1. Foreldrepermisjonen må baseres på et likeverdig prinsipp for fordeling av permisjonstiden mellom foreldrene. Dette betyr at fars permisjon må utvides. Mannspanelet foreslår at permisjonen utvides til 52 uker med full lønnskompensasjon fra fødsel.
2. Foreldrepermisjonen må baseres på individuell opptjening for hver av foreldrene med utgangspunkt i egen stilling og lønn.
3. Med en permisjonstid på 52 uker kan hver av foreldrene få en øremerket permisjon på 4 måneder, og 4 måneder må kunne fordeles fritt mellom foreldrene slik det passer dem best. Innefor nåværende permisjonstid på 44 uker foreslår Mannspanelet at den deles slik: 11+11+22 uker. Dette anbefales innført allerede i Statsbudsjettet 2009.
4. Omsorgspermisjonen på to uker for fedre/omsorgsperson i forbindelse med fødsel må lovfestes med lønn.
5. Dagens ordning med tidskonto for delvis arbeid og delvis permisjon må videreutvikles, slik at den gir foreldre en reell mulighet til å forlenge permisjonen samtidig som de er tilbake i jobb. Full barnehagedekning er en forutsetning for en slik valgfrihet.
6. Foreldre skal ha rett til å få tilbake sine opprinnelige jobber etter foreldrepermisjon. Dersom jobbene er borte som følge av omorganisering, skal de ha rett til tilsvarende stilling. Lokale lønnsforhandlinger skal også omfatte foreldre i foreldrepermisjon.
7. Barneloven må endres slik at den baserer seg på et likeverdig foreldreskap som hovedregel, slik at barna har mulighet til å ha god kontakt, både i hverdagsliv og i ferie, med begge foreldrene etter et samlivsbrudd. Barneloven må ta hensyn til at det kan være på tvers av barns beste å ha kontakt med foreldre med voldsproblemer.
8. Trygde- og stønadssystemet må ikke straffe samarbeidende foreldre. Dette gjelder både samboende foreldre og foreldre etter samlivsbrudd. For foreldre etter samlivsbrudd er det viktig å gjøre både overgangsstønad, skatteklasse og barnetrygd tilgjengelig for både mor

og far når det er behov for det. Dagens ordninger stimulerer til konflikt, og at barnet i mindre grad får samvær med far.

9. Kompetansen og likestillingsperspektiv i meklingsinstitusjoner, familievernkontor og rettsapparat bør økes. Mannspanelet oppfordrer departementet til å foreta en evaluering av meklingsordningen slik den foreligger i dag.
10. Bedrifter bør legge bedre til rette for at foreldre skal kunne ta seg av syke barn.
11. Det må gis et bedre tilbud til menn som nybakte foreldre ved helsestasjoner. Fedre må inkluderes i svangerskaps- og barselomsorgen.
12. Kontantstøtten bidrar til å opprettholde en tradisjonell arbeidsdeling i hjemmet. Denne ordningen bør fjernes.

Torbjørn Røe Isaksen og Andre Oktay Dahl reserverer seg mot pkt 1.

Torbjørn Røe Isaksen, Andre Oktay Dahl og David Hansen reserverer seg mot pkt 3.

Torbjørn Røe Isaksen, Andre Oktay Dahl, David Hansen, Erling Sande, Marco Elsafadi og Roar Pedersen reserverer seg mot pkt 12.

Menns helse og livskvalitet

Menn og kvinner har ulike erfaringer knyttet til helse og sykdom. Derfor er et kjønnsperspektiv på helse og livskvalitet viktig. Et mannspektiv på helse og livskvalitet vil fremme økt likestilling, og det vil fremme menns og gutters bedre levekår og helse på lik linje med kvinners.

Både forskningsresultater og helsepersonales erfaringer tyder på at menn og kvinner har ulik psykososial tilnærming til kroppen, og forskjellig håndtering av helse og sykdom.

Mannspanelet vil peke på nødvendigheten av konkrete tiltak rettet mot menns livskvalitet, helse og sykdom. Menns forventede levealder i Norge er unødvendig lav (77,7 år i 2004 sammenlignet med 82,5 år for kvinner) og mange menn dør for tidlig av årsaker som kunne vært forebygget. Samtidig vet vi at kvinner oftere enn menn rapporterer ulike helseplager og at de oftere enn menn oppsøker lege.

Antallet mannsspesifikke sykdomstilfeller (især prostata- og testikkelkreft) øker, og menn har en særlig høy dødelighet som følge av ulykker. Menn er overrepresentert i selvmordsstatistikken samtidig som menns psykiske problemer synes å være underbehandlet. Nyere forskning viser at hver fjerde forelder som gjennomgår et samlivsbrudd blir sykmeldt etter bruddet. Dette rammer mange menn.

Helsemyndighetene i Norge har i for liten grad vært oppmerksomme på menns kjønnsspesifikke behov i forhold til helse og sykdom.

Mannspanelet's anbefalinger

1. Vi ber regjeringen bestille en offentlig utredning om menn og helse, inkludert et fokus på menns psykiske helse. Årsaker til at menn i større grad enn kvinner blir heltidsuføre må kartlegges bedre.
2. Vi ber regjeringen øke bevilgninger til forskning om menns helse i et kjønnsperspektiv.
3. Fastleger må pålegges obligatorisk innkalling til regelmessig kontroll. Testing og forbygging av mannsspesifikke sykdommer og samtaler om livssituasjon og livsstil med særlig fokus på tema som er sentrale i den aktuelle livsperioden. Det er viktig med fokus på helse, trivsel og psykisk helse ved slike kontroller.

4. Vi foreslår en styrket skolehelsetjeneste med bedre informasjon overfor gutter. Det er viktig med holdningsskapende arbeid inn i skolen om menn og helse, livsstil og forebygging. Skolehelsetjenesten i grunnskole og videregående skole er en sentral arena for å etablere god kontakt mellom menn og helsevesen i tidlig alder.
5. Vi trenger kjønns spesifikke lavterskeltilbud til menn knyttet til helse og livskvalitet, med høy grad av tilgjengelighet og god informasjon om tilbud. Erfaring viser at menn oppsøker slike tilbud når de finnes (Reform, ATV).
6. Vi ber om utredning av en livsfasebasert arbeidstidsreform som tar hensyn til at småbarnsforeldre er de som samlet sett er mest presset på tid med hensyn til balansen mellom arbeidsliv, hjem (omsorg/hushold) og fritid.
7. Det må drives opplysende arbeid om prostatakreft og om muligheter til å ta PSA-prøver.
8. Det må utarbeides en plan for kompetanseheving hos allmennpraktikere når det gjelder oppfølging av prostatakreftpasienter.

Torbjørn Røe Isaksen og Andre Oktay Dahl reserverer seg mot pkt. 6.

Menn og inkludering

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) sitt årlige integreringsbarometer fra 2007 fikk oppmerksomhet i media fordi den viser til at det ikke står bra til med integreringen her i landet. Integreringsbarometeret viser at nordmenns holdninger overfor innvandrere generelt, og muslimer spesielt, er dårlig. For få flyktinger og innvandrere har etablert seg med jobb. Integreringsbarometeret sier dessverre ingenting om hvordan det går med integreringen av barn og unge med flyktingbakgrunn. Siden fremtiden tilhører barna, mener vi det er avgjørende at det rettes et sterkere fokus på den offentlige innsatsen for å fremme inkludering av barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) og forskning gjort ved Norsk institutt for oppvekst og aldring (NOVA) viser at særlig gutter og menn med flykting- og innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt er mer utsatt for å utvikle problemadferd, og etablere seg i negative ungdomsmiljøer enn etniske norske ungdommer. Barn med flyktingbakgrunn har åtte ganger så stor fare som etniske norske barn og vokse opp i fattigdom. De har langt lavere deltakelse i idrett og fritidsaktiviteter og har vanskeligere for å etablere nettverk i nærmiljøet. Dette er avgjørende risikofaktorer som kan føre til problemadferd. Enkelte familier etablerer seg raskt og tilpasser seg godt det norske samfunnet, men for de aller fleste er denne integreringen en tung og tidkrevende prosess. De siste årene har flyktinger fra Tsjetsjenia, Somalia og Irak utgjort de største gruppene som får oppholdstillatelse i Norge. Flyktinger fra Tsjetsjenia og Irak er i stor grad barnefamilier. Dette er flyktinger fra de verste konfliktområdene i vår samtid, og som ofte har vært på flukt i flere år før de kommer til Norge. Barn og unge med slik bakgrunn trenger foreldre som kan ivareta deres behov for trygghet og stabilitet. I tillegg trenger disse barna hjelp til å etablere seg i nærmiljøet gjennom venner og aktiviteter, for senere å kunne lykkes med å ta utdanning og få jobb i det norske samfunnet.

Samfunnsutviklingen i Norge de siste 25 årene, etter det forskningsstiftelsen FAFO kaller det tredje hamskifte, har ført til store endringer i familien, arbeidslivet og oppvekstforhold generelt. Barnehager, skoler og fritidsordninger har blitt viktige sosialiseringarenaer og kjernefamilien har delvis gått i oppløsning. Vennegjengen og ungdomskultur er blitt viktigere sosialiseringsfaktorer på bekostning av gode relasjoner til familien. Til sammen skaper dette sosiale strukturer som gir barn og unge ytre trygghet innen institusjoner som barnehager og skoler, men samtidig reduserer dette barnas muligheter til å skape indre trygghet gjennom

samvær i familien. Foreldrenes unike anerkjennelse og oppmerksomhet kan ikke erstattes av andre, selv om ungdom får nære relasjoner til ansatte på skole og fritidsordning.

Ungdommer i dag er langt mindre fysisk aktive enn tidligere og de deltar mindre i organisasjoner. Deler av ungdomskulturen er individualiserende og isolerende gjennom interaktive spill og nettverk. Dagens ungdom tilbringer mer tid utenfor hjemmet og har mindre kontakt med sine foreldre. Arbeidslivet krever ofte mer tid og innsats fra begge foreldrene. Dette kan oppleves som et vanskelig dilemma for foreldre som ønsker å ha fokus både på jobb og på sine barn. Foreldre har behov for å realisere seg og tilegne seg status i arbeidslivet, mens barn har behov for å føle trygghet og oppleve sosial samhörighet i hjemmet. Barn og foreldre har sprikende behov. For de fleste barn og ungdommer kan dette føre til en mer utfordrende oppvekst enn nødvendig. De tryggeste barna viser seg oftest å være de som har de beste relasjonene til primærfamilien, slekt og venner som igjen betyr at de har et godt forhold til seg selv. Det siste er spesielt viktig når en skal sette grenser for seg selv og ta viktige valg i en vanskelig selvstendighetsfase i ungdomsårene.

For oss fremtrer etablering av nettverk gjennom aktiviteter i nærmiljøet som helt avgjørende for å fremme inkludering blant barn og unge. For å etablere seg i et nytt samfunn må både barn og voksne sosialiseres på nytt. Dette er langsomme sosiale prosesser som foregår i samspill mellom det enkelte individ og omgivelsene. Alle medlemmer av det norske samfunnet har gjennomgått og gjennomgår sosialiseringprosesser. For enkelte har skolen eller arbeidsplassen vært en viktig arena for læring om samfunnet og etablering av personlige nettverk. Alle begynte sosialiseringen et annet sted, i hjemmet, i gaten, hos naboen, i fotballklubben, i musikkorpset eller utenfor kiosken. Nærmiljøet er en avgjørende og lite utnyttet integreringsarena både for barn og voksne med innvandrerbakgrunn. Gode oppvekstmiljø med tilbud om aktiviteter, voksenkontakt og sosial kontroll skaper deltakelse og tilhörighet blant innvandrere og flyktninger. Det er i de ulike lokalmiljøene at både etniske nordmenn og innvandrere sosialiseres og inkluderes. Ingen i Norge blir integrert rett inn i det norske storsamfunnet, det er kun gjennom deltakelse og tilhörighet i et lokalmiljø at en integreres i det norske samfunnet som sådan. Nettverk og venner får de aller fleste av oss gjennom nabolag, fritidsaktiviteter og felles interesser.

Mannspanelets anbefalinger

1. Fordommer mot gutter og menn med etnisk minoritetsbakgrunn er et økende problem i Norge. Mannspanelet foreslår å utarbeide et program for å forebygge negative holdninger (ala Olweus-programmet mot mobbing i skolen). Målsetningen er å forbygge fordommer mot innvandrere.
2. Det må iverksettes konkrete tiltak for å forebygge tvangsekteskap også av gutter. Gutter utsatt for tvangsekteskap må få samme tilbud som jenter.
3. Barn har rett til å bli inkludert i det norske samfunnet selv om foreldre og den øvrige familie ikke ønsker eller makter dette. De kommunale tjenestene må derfor i blant kunne rettes direkte mot barnet.
4. Det må iverksettes konkrete tiltak for å inkludere gutter med etnisk minoritetsbakgrunn.
5. Integreringstiltakene må i større grad tilpasses den enkeltes behov. Mannspanelet foreslår at hver nyankommen gjennomfører en samtale med eksempelvis NAV, hvor det utarbeides individuelle planer for hva som skal til for at vedkommende raskest mulig skal kunne bidra med sine ressurser i det norske samfunn.
6. Myndighetene må sørge for at alle barn blir satt i stand til å beherske norsk språk før de begynner på skolen, slik at de har mulighet til å følge undervisningen på lik linje med

øvrigt elever. Regjeringen må utvide gratis kjernetidsprosjektet til å gjelde hele landet. Her vil vi peke på behovet for en lovendring slik at kommuner for eksempel kan tilby gratis tid i barnehage for barn som ved fireårs-kontrollen ikke har tilstrekkelig språkferdigheter.

7. Også i den internasjonale politikken er det viktig at et perspektiv på menn og maskuliniteter tas inn. For å kunne oppfylle målene i FNs resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet og den norske regjeringens *Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeid* (2007) må menn inkluderes i utviklingsarbeidet.

Menn, vold og likestilling

Én viktig årsak til at vi ennå ikke har oppnådd full likestilling er menns vold mot kvinner og barn.

Vår tids likestillingskamp har i hovedsak vært ført av kvinnebevegelsen. De har arbeidet for å synliggjøre strukturelle og systematiske faktorer i samfunnet som bidrar til undertrykking av kvinner og samfunnets vedlikehold av hemmende kjønnsrollemønstre, lavere lønn, mindre mulighet til maktfulle posisjoner i samfunnet, og ikke minst gjennom fokuset på menns vold mot kvinner som det sterkeste uttrykket for ulikstilling i vårt samfunn i dag.

De profesjonelle aktørene på dette fagfeltet snakker ofte om menns vold mot kvinner som om det er snakk om en entydig type vold som utøves av en entydig gruppe menn. Mennene er forskjellige og volden som utøves er forskjellig med hensyn til både omfang, alvorlighet og systematikk. Menns vold mot kvinner handler i dag heller ikke bare om mannen som utøver vold mot sin kone eller samboer. Den handler også om prostitusjon, trafficking og menneskehandel. Spesielt trafficking og menneskehandel preges i stor grad av at det er menn som organiserer og selger, og kvinner som blir solgt.

Vold i nære relasjoner handler blant annet om menns bilder av seg selv. Vi har ulike toleransegrenser for aggresjon og brutalitet hos jenter og gutter. Vi lever i en massemediastyrt verden der vold (og sex) er viktige ingredienser i vår forståelse av hva som er salgbar underholdning. Alternativ til Volds klienter opplever innledningsvis ofte alternativene til vold som "uattraktive" fordi de oppleves som en trussel mot deres mannlige selvbilder. Den australske mannsforskeren Robert Connell snakker ikke om maskulinitet, men maskuliniteter. Maskuliniteter handler om ulike måter å være mann på. I hvilken grad dyrker vi kontroll, dominans, maktmisbruk og brutalitet som idealer for dagens måter å være menn på? Vi stiller oss kollektivt bak at det krever styrke og er mandig å be om hjelp når man sliter med vold eller andre psykologiske problemer.

De fleste menn har ikke et voldsproblem og utøver ikke vold, hverken i eller utenfor nære relasjoner. Det er utøveren av volden som har ansvaret for voldshandlingen. Men alle menn, på det kollektive plan, har et ansvar for å ta tydelig stilling mot vold, på arbeidsplassen, blant venner og i sitt lokale sosiale nettverk.

Vold handler ikke bare om kvinneundertrykkende holdninger som uttrykk for ulikestilling. Vold handler også om voldens tilstedeværelse, toleransen for den og i hvilken grad den er normalisert i den enkelte manns liv. Volden kan være situasjonsbestemt eller knyttet til egne voldstraumer hos den enkelte. Vil volden forsvinne når vi oppnår et likestilt samfunn, eller må vi få slutt på volden for å oppnå et likestilt samfunn?

Mannspanelet ber om at stortingsmeldingen om menn og likestilling setter søkelyset på følgende:

- Selv om både menn og kvinner er utøvere av vold i nære relasjoner, er dette problemet på samfunnsnivå i hovedsak et mannproblem (menns vold er mer omfattende og mer alvorlig enn kvinners vold). Menn utøver ikke bare vold mot kvinner. Menn utøver også vold mot andre menn og utsettes for vold fra andre menn.
- Menns vold mot kvinner er et uttrykk for manglende likestilling i samfunnet.

Mannspanelets anbefalinger

1. Mannspanelet vil be Regjeringen om å fullføre sin politiske forpliktelse i Soria Moria-erklæringen om nasjonal utbygging av behandlingstilbudet til voldsutøvere. Vi ber regjeringen sørge for god tilgjengelighet, men også god nok kapasitet i de enkelte tilbudene.
2. Lovverket må endres. Vi ber regjeringen lage en egen familievoldslov, etter inspirasjon fra for eksempel Sverige (Kvinnofridslagstiftningen) og Sør-Afrika (Domestic Violence Act). Det er behov for et lovverk som fanger opp de særegne sidene ved familievold som fenomen og virkelighet, som ikke de alminnelige straffelovsbestemmelsene fanger godt nok opp.
3. Hjelpeapparatet, utdanningsinstitusjonene, politiet og domstolene må sikres grunnskolering. Seksualisert vold og voldtekt må være inkludert i forståelsen av hva vold er. Direkte hjelpearbeid med voldsutøvere viser at volden ikke bare er å betrakte som et adferdsproblem, men også en mannstypisk måte å forsøke å mestre avmaktspregede følelser og psykiske plager på. Mange menn som utøver vold har selv vært utsatt for vold som barn. Regjeringen må sørge for at alle relevante profesjoner får disse perspektivene med seg i sine grunnutdanninger. Disse perspektivene representerer en særskilt utfordring for psykisk helsevern.
4. Å ha hovedansvaret for god omsorg for barn fra de er små er en viktig medisin mot å utvikle voldsproblemer. Det er derfor viktig med optimalt likeverdige fødselspermisjonsvilkår mellom mor og far.
5. Mannspanelet krever en større innsats på endringsarbeid med menn som soner dom for vold og kvalitativt innhold i soningen, for eksempel behandlingstilbud for voldsproblemer til de som trenger dette.
6. Vi må se på hvilke sider ved vår kjønnede kulturelle praksiser det er vi ikke vil ta med oss videre – og hvilke måter å være menn på det er vi vil bygge fremtiden på. Mannsidealer må transformeres fra å handle om styrke, kontroll og stoiskhet, til å handle om evne til omsorg og evne til å håndtere relasjonelle utfordringer. Regjeringen kan bidra til arbeidet med dette gjennom å finansiere en landsdekkende kampanje i flere omganger, som igjen for eksempel kan knyttes opp mot Hvitt bånd- kampanjen på markeringen av farsdagen.
7. Likestilling, og vold som en trussel mot denne, må presenteres for barn og unge, før de er blitt voksne. Regjeringen kan sørge for at dette for eksempel kommer inn i samfunnsfagundervisningen på ungdomsskoletrinnet.
8. På grunn av den omfattende seksuelle trakasseringen av unge kvinner må seksualundervisningen i grunnskolen prioriteres.